

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 14. juuni 2018
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2018/0243 (COD)

10148/18
ADD 1

CADREFIN 108
FIN 471
POLGEN 95
CODEC 1071
ACP 53
COEST 122
MAMA 101
DEVGEN 100

COLAC 43
COAFR 165
COASI 153
RELEX 556
ECOFIN 626
ASIM 74
ATO 38
PE 83

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Jordi AYET PUIGARNAU, direktor
Kättesaamise kuupäev:	14. juuni 2018
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2018) 460 final - ANNEXES 1 to 7
Teema:	LISAD järgmise dokumendi juurde: Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend

---

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2018) 460 final - ANNEXES 1 to 7.

Lisatud: COM(2018) 460 final - ANNEXES 1 to 7

Brüssel, 14.6.2018
COM(2018) 460 final

ANNEXES 1 to 7

LISAD

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega luuakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend

{SEC(2018) 310 final} - {SWD(2018) 337 final}

ILISA
NAABRUSPOLIITIKA PIIRKONNAS ASUVATE RIIKIDE JA
TERRITOORIUMIDE LOETELU

Alžeeria
Armeenia
Aserbaidžaan
Valgevene
Egiptus
Gruusia
Iisrael
Jordaania
Liibanon
Liibüa
Moldova Vabariik
Maroko
Okupeeritud Palestiina alad
Süüria
Tuneesia
Ukraina

Käesoleva valdkonna kohast liidu toetust võib kasutada ka selleks, et võimaldada Venemaa Föderatsioonil osaleda piiriülestes koostööprogrammides ja muudes mitmeid riike hõlmavates vastavates programmides.

II LISA
GEOGRAAFILISTE PROGRAMMIDE KOOSTÖÖVALDKONNAD

A. *Kõik geograafilised piirkonnad*

INIMESED

1. Hea valitsemistava, demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja inimõigused

- (a) Demokraatia ja demokraatlike protsesside, valitsemistava ja järelevalve tugevdamine, sealhulgas läbipaistvad ja usaldusväärsed valimisprotsessid.
- (b) Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse tugevdamine.
- (c) Diskrimineerimise kõigi esinemisvormide vastase võitluse ning võrdõiguslikkuse põhimõtte, eelkõige soolise võrdõiguslikkuse ja vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste edendamine.
- (d) Eduka kodanikuühiskonna ja selle rolli toetamine reformiprotsessides ja demokraatlikes muutustes ning soodsa keskkonna edendamine, et kodanikuühiskond ja kodanikud saaksid osaleda poliitiliste otsuste tegemisel.
- (e) Vaba ja sõltumatu meedia mitmekesisuse, sõltumatuse ja professionaalsuse suurendamine.
- (f) Riikide, ühiskondade, kogukondade ja üksikisikute vastupanuvõime suurendamine poliitiliste, majanduslike, keskkonnaalaste, toiduga seotud, demograafiliste ja ühiskondlike kriiside ja vapustuste suhtes.
- (g) Demokraatlike riiklike institutsioonide arengu tugevdamine riiklikul ja piirkondlikul tasandil, sealhulgas sõltumatu, tulemuslik, tõhus ja vastutav kohtusüsteem, õigusriigi põhimõtte edendamine ning õiguskaitse kättesaadavus kõigile.
- (h) Avaliku halduse reformiprotsesside toetamine, sealhulgas kodanikule keskenduva e-valitsuse rakenduste kasutamise kaudu, õigusraamistike ja institutsioonilise ülesehituse, riiklike statistikasüsteemide ja suutlikkuse tugevdamine ning riigi rahanduse usaldusväärse juhtimise arendamine ja korruptsioonivastase võitluse edendamine.
- (i) Kaasava, tasakaalustatud ja integreeritud territoriaal- ja linnapoliitika edendamine, tugevdades avalikke institutsioone ja asutusi riiklikul ja piirkondlikul tasandil ning toetades tulemuslikku detsentraliseerimist ja riigi struktuuride ümberkorraldamise protsesse.
- (j) Avalike institutsioonide läbipaistvuse ja vastutuse suurendamine, riigihangete ja riigi rahanduse juhtimise tõhustamine, e-valitsuse arendamine ja teenuste osutamise tõhustamine.
- (k) Loodusvarade ja nendest saadava tulu kestliku, vastutustundliku ja läbipaistva kasutamise ning õiglase, põhjendatud ja kestliku maksupoliitika tagavate reformide toetamine.

2. Vaesuse kaotamine, võitlus ebavõrdsuse vastu ja inimareng

- (a) Vaesuse kaotamine kõigis selle mõõtmetes, diskrimineerimise ja ebavõrdsuse vähendamine ning mitte kellegi kõrvalejätmine.

- (b) Jõupingutuste tõhustamine, et võtta vastu strateegiad ja asjakohased investeeringud naiste ja noorte õiguste edendamiseks, et lihtsustada nende osalemist ühiskonna- ja majanduselusel ning tagada nende igakülgne panus kaasavasse majanduskasvu ja kestlikku arengusse.
- (c) Naiste ja tütarlaste õiguste, sealhulgas majanduslike, töö- ja sotsiaalsete õiguste ning seksuaal- ja reproduktiivtervise ja seonduvate õiguste edendamine, ning mis tahes vormis seksuaalse ja soolise vägivalla ennetamine.
- (d) Erilise tähelepanu pööramine ebasoodsas ja haavatavas olukorras olevatele või tõrjutud isikutele, sealhulgas lapsed, eakad, puudega inimesed, LGBTI-inimesed ja põlisrahvad. See hõlmab laste institutsiooniliselt hoolduselt kogukonnapõhisele hooldusele ülemineku edendamist.
- (e) Kogukondade, eriti kõige vaesemate kogukondade toetamisel integreeritud lähenemisviisi edendamine, parandades põhivajaduste ja -teenuste kättesaadavust.
- (f) Lastele turvalise ja toetava keskkonna loomise edendamine, et aidata täie tervise juures oleval noorel elanikkonnal oma potentsiaali täiel määral realiseerida.
- (g) Piisava, taskukohase, ohutu ja täisväärtusliku toidu üldise kättesaadavuse tagamine eelkõige kõige haavatavamatele elanikkonnarühmadele, ning toiduga kindlustatuse ja toitumisalase kindlustatuse tugevdamine, eelkõige pikaajaliste või korduvate kriisidega silmitsi seisvates riikides.
- (h) Ohutule ja piisavale joogiveele, kanalisatsioonile ja hügieenile üldise juurdepääsu toetamine ning kestlikud ja integreeritud veemajandussüsteemid.
- (i) Üldise tervisekindlustuse saavutamine, võrdne juurdepääs kvaliteetsetele ja taskukohastele tervishoiuteenustele, sealhulgas tugeva, kvaliteetse ja vastupidava tervishoiusüsteemi arendamise toetamise kaudu, ning varajase hoiatamise, riskide vähendamise, juhtimise ja võimekuse taastamise suutlikkuse suurendamine.
- (j) Üldise ja õiglase sotsiaalkaitseüsteemi toetamine ja sotsiaalsete turvavõrkude tugevdamine, et tagada elementaarne sissetulek, hoida ära äärmisesse vaesusesse langemine ning suurendada vastupanuvõimet.
- (k) Kaasava ja kestliku linnade arengu edendamine, eesmärgiga tegeleda ebavõrdsusega linnades, keskendudes kõige enam abi vajavatele inimestele.
- (l) Kohalike ametiasutuste toetamine, et parandada linnatasandil põhiteenuste osutamist ja võrdset juurdepääsu toiduga kindlustatusele, kättesaadavatele, inimväärsetele ja taskukohastele eluasemetele ning eelkõige mitteametlike asunduste ja slummide elanike elukvaliteeti.
- (m) Kõigile suunatud kaasava ja võrdsetel võimalustel põhineva kvaliteetse formaalse, informaalsete ja mitteformaalse hariduse, sealhulgas tehnilise ja kutseõppe edendamine kõigil tasanditel, sealhulgas häda- ja kriisiolukordades ning digitehnoloogiate abil, et parandada õpetamise ja õppimise taset.
- (n) Suutlikkuse suurendamise ning partnerriikidesse suunduva või nende vahelise õpirändega seotud meetmete toetamine, samuti koostöö ja poliitiline dialoog nendes riikides asuvate institutsioonide, organisatsioonide, kohalike rakendusametite ning ametiasutustega.
- (o) Koostöö arendamine teaduse, tehnoloogia ja teadusuuringute ning avatud andmete ja innovatsiooni valdkonnas.

- (p) Koordineerimise parandamine kõigi asjaomaste osalejate seas, et aidata neil hädaolukorrast arenguetappi üle minna.
- (q) Kultuuridevahelise dialoogi ja kultuurilise mitmekesisuse edendamine selle kõigis vormides, kultuuripärandi säilitamine ja edendamine, ning loomemajanduse potentsiaali vallandamine kestliku, sotsiaalse ja majandusliku arengu hüvanguks.
- (r) Pikaajaliselt ja sunniviisiliselt ümberasustatud isikute väärkuse ja toimetulekuvõime ning vastuvõtivate riikide ja kogukondade majandus- ja sotsiaalellu kaasamise edendamine.

3. Ränne ja liikuvus

- (a) Rände ja liikuvuse alase partnerluse tugevdamine, järgides integreeritud ja ühtlustatud lähenemisviisi ning rände kõiki aspekte arvesse võttes, sealhulgas liidu kahepoolsete või piirkondlike lepingute ja kokkulepete, sealhulgas liikuvuspartnerluste rakendamise toetamine.
- (b) Tagasipöörduvate rändajate jätkusuutliku taasintegreerimise toetamine.
- (c) Ebaseadusliku rände ja sunniviisilise ümberasustamise algpõhjustega tegelemine.
- (d) Ebaseadusliku rände, inimkaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastane võitlus, integreeritud piirihalduse alase koostöö tugevdamine.
- (e) Rände haldamiseks teadusliku, tehnilise, inim- ja institutsioonide suutlikkuse suurendamine.
- (f) Tõhusa ja inimõigustel põhineva rändepoliitika, sealhulgas kaitseprogrammide toetamine.
- (g) Seaduslikku rännet ja hästi juhitud liikuvust ning inimestevahelisi kontakte lihtsustavate tingimuste edendamine, maksimeerides selleks rände mõju arengule.
- (h) Rändajate ja sunniviisiliselt ümberasustatud isikute kaitse tagamine.
- (i) Sunniviisiliselt ümberasustatud isikute ja neid vastu võtvate kogukondade jaoks arengupõhiste lahenduste leidmise toetamine.
- (j) Päritoluriikides diasporaa kaasamise toetamine.
- (k) Kiiremate, odavamate ja turvalisemate rahaülekannete edendamine nii ülekandeid tegevates kui ka ülekandeid vastuvõtvides riikides, kasutades seega ära nende arengupotentsiaali.

PLANEET MAA

4. Keskkond ja kliimamuutused

- (a) Kliima ja keskkonna juhtimiseks ning nende küsimuste peavoolustamiseks ja jälgimiseks vajalike töötajate ja asutuste teadusliku ja tehnilise suutlikkuse suurendamine. Piirkondliku ja riikliku kliimaalase juhtimise toetamine.
- (b) Partnerite jõupingutuste toetamine, et nad täidaksid oma kohustusi kliimamuutuste valdkonnas vastavalt Pariisi kliimakokkuleppele, sealhulgas riiklikult kindlaksmääratud panuse ning leevendus- ja kohandamiskavade rakendamine, sealhulgas kohandamis- ja leevendusmeetmete vaheline sünergia.

- (c) Kestliku rohelise ja sinise majanduskasvu edendamine ja/või tõhustamine kõigis majandussektorites.
- (d) Kestliku energiakoostöö tugevdamine. Energiatõhusust ja taastuvate energiaallikate kasutamist käsitleva koostöö edendamine ja laiendamine.
- (e) Kohalike, riiklike, piirkondlike ja kontinentaalsete mitmeliigiliste transpordivõrkude ja -teenuste parandamine, et tugevdada kestliku ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise majandusarengu ja töökohtade loomise võimalusi, pidades silmas vähese süsinikdioksiidiheitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelist arengut. Transpordisektori lihtsustamise ja liberaliseerimise tõhustamine, transpordivaldkonna kestlikkuse, liiklusohutuse ja vastupanuvõime parandamine.
- (f) Kohalike kogukondade kliimamuutuse vastastes meetmetesse, ökosüsteemide säilitamisse ja loodusvarade majandamisse kaasamise tõhustamine. Linnade kestliku arengu ja linnapiirkondades vastupanuvõime edendamine.
- (g) Loodusvarade ja elujõuliste ökosüsteemide kestliku majandamise, kasutamise ning taastamise ja bioloogilise mitmekesisuse hävimise peatamise edendamine, ning eluslooduse kaitsmine.
- (h) Veevarude integreeritud ja kestliku majandamise ning piiriülese veealase koostöö edendamine.
- (i) Süsinikuvaru säilitamise ja suurendamise edendamine maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse kestliku majandamise kaudu ning keskkonnaseisundi halvenemise, kõrbestumise ja mulla degradeerumise vastane võitlus.
- (j) Metsade hävitamise piiramine ning metsaõigusnormide täitmise järelevalve, metsahalduse ja puidukaubanduse edendamine ning võitlus ebaseadusliku metsaraie ning ebaseaduslike raie- ja puittoodetega kauplemise vastu.
- (k) Ookeanide majandamise toetamine, sealhulgas ranniku- ja mereökosüsteemide kaitsmine ja säilitamine nende kõigis vormides, sealhulgas ökosüsteemid, võitlus mereprügi, ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu ning merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse kaitse.
- (l) Piirkondliku katastroofiohu vähendamise ja vastupanuvõime tõhustamine koostoimes kliimamuutusega kohanemist käsitlevate strateegiatega ja meetmetega.
- (m) Ressursitõhusa ja kestliku tarbimise ning tootmise edendamine, sealhulgas reostuse ärahoidmine ning kemikaalide ja jäätmete usaldusväärne majandamine.
- (n) Majanduse kestliku mitmekesistamise, konkurentsivõime ja kaubanduse parandamiseks tehtavate jõupingutuste ja erasektori arendamise toetamine, keskendudes eelkõige vähese süsinikdioksiidiheitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele rohelisele majanduskasvule, mikroettevõtjatele ning VKEdele ja kooperasiividele, kasutades ära ELiga sõlmitud kehtivaid kaubanduslepinguid.

HEAOLU

5. Kaasav ja kestlik majanduskasv ning inimväärne tööhõive

- (a) Ettevõtlikkuse, inimväärse tööhõive ja tööalase konkurentsivõime toetamine oskuste ja pädevuste arendamise kaudu, hõlmates sealhulgas haridust, tööstandardite ja töötingimuste parandamist ning eelkõige noorte jaoks võimaluste loomist.

- (b) Selliste riiklike arengusuundade toetamine, mis võimendavad positiivset sotsiaalset tulemust ja mõju, ning astmelise maksustamise ja riikliku ümberjaotuspoliitika edendamine.
- (c) Ettevõtlus- ja investeerimiskliima parandamine, majandusarengut toetava õiguskeskkonna loomine ning ettevõtjate, eelkõige VKEde toetamine äritegevuse laiendamisel ja töökohta loomisel.
- (d) Sotsiaalse ja keskkonnavalase jätkusuutlikkuse, ettevõtja sotsiaalse vastutuse ja vastutustundliku ettevõtluse tugevdamine kogu väärtusahela ulatuses.
- (e) Avaliku sektori kulutuste suurendamine ja riigi rahaliste vahendite strateegilisema kasutamise edendamine, sealhulgas segarahastamisvahendite kaudu, et kaasata täiendavaid avaliku ja erasektori investeringuid.
- (f) Linnade kui kestliku ja kaasava majanduskasvu ning innovatsiooni keskuste potentsiaali suurendamine.
- (g) Sisemise majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamine, linna- ja maapiirkondade vahel tugevamate sidemete loomine ning turismisektori arengu lihtsustamine säästva arengu võimendajana.
- (h) Põllumajanduslike ja toiduainete väärtusahelate tõhustamine ja mitmekesistamine, majanduse, lisandväärtuse loomise ja piirkondliku integratsiooni, konkurentsivõime ja kaubanduse edendamine ning kestliku, vähese süsinikdioksiidiheitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimeliste uuenduste tugevdamine.
- (i) Kalavarude kestliku majandamise ja kestliku põllumajanduse toetamine.
- (j) Säästvale energiale üldise juurdepääsu tagamine, vähese süsinikdioksiidiheitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise ressursitõhusa ringmajanduse edendamine vastavalt Pariisi kliimakokkuleppele.
- (k) Aruka, kestliku, kaasava ja turvalise liikuvuse edendamine ning liidus transpordiühenduste parandamine.
- (l) Taskukohase, kaasava ja usaldusväärse digitaalse ühenduvuse edendamine ning digitaalrajanduse tugevdamine.
- (m) Turgude ja sektorite arendamine ja tugevdamine viisil, mis toetaks kaasavat ja kestlikku majanduskasvu.
- (n) Piirkondlike integratsioonikavade ja optimaalse kaubanduspoliitika toetamine ning ELi ja selle partnerite vaheliste kaubanduslepingute konsolideerimise ja rakendamise toetamine.
- (o) Koostöö arendamine teaduse, tehnoloogia ja teadusuuringute ning avatud andmete ja innovatsiooni valdkonnas.
- (p) Kultuuridevahelise dialoogi ja kultuurilise mitmekesisuse edendamine selle kõigis vormides ning kultuuripärandi säilitamine ja edendamine.
- (q) Naiste mõjuvõimu suurendamine, et nad osaleksid senisest enam majanduselus ja otsuste tegemisel.
- (r) Inimväärsele tööle juurdepääsu parandamine ning kõigile, aga eelkõige noortele inimväärse töö tagamiseks kaasavamate ja hästi toimivate tööturgude ja tööhõivepoliitika loomine.
- (s) Kaevandussektorile õiglase, kestliku ja moonutamata juurdepääsu tagamine.

RAHU

6. Julgeolek, stabiilsus ja rahu

- (a) Stabiilsuse ja rahu edendamine, suurendades riikide, ühiskondade, kogukondade ja üksikisikute vastupanuvõimet poliitiliste, majanduslike, keskkonnaalaste, demograafiliste ja ühiskondlike kriiside ja vapustuste suhtes.
- (b) Konfliktide ennetamise, varajase hoiatamise ja rahu kindlustamise toetamine vahendamise, kriisiohje ja stabiliseerimise kaudu.
- (c) Julgeolekusektori reformi toetamine, mille käigus tagatakse üksikisikutele ja riigile järk-järgult kestlikuks arenguks vajalik tõhusam ja usaldusväärsem julgeolek.
- (d) Sõjaliste osalejate suutlikkuse suurendamise toetamine julgeoleku ja arengu toetamiseks.
- (e) Julgeolekut, stabiilsust ja rahu soodustavate piirkondlike ja rahvusvaheliste algatuste toetamine.
- (f) Vägivaldse äärmusluse ja terrorismi viiva radikaliseerumise ennetamine ja selle vastu võitlemine.
- (g) Mis tahes vormis vägivalla, korruptsiooni ning organiseeritud kuritegevuse ja rahapesu vastu võitlemine.
- (h) Ühiste loodusvarade kestliku haldamisega seotud piiriülese koostöö edendamine.
- (i) Kolmandate riikidega tuumaenergia rahuotstarbelisel kasutamisel koostöö tegemine, eelkõige kolmandates riikides tervishoiu, põllumajanduse ja toiduohutuse valdkonnas suutlikkuse suurendamise ja taristu arendamise kaudu. Samuti sotsiaalsete meetmete toetamine, mis on suunatud kiirgusliku avariilukorra ohvriks langenud kõige haavatavama elanikkonnakihi abistamisele ning mille eesmärk on nende elutingimuste parandamine. Tuumavaldkonnas teadmiste haldamise, koolitustegevuse ja hariduse edendamine.
- (j) Meresõidu turvalisuse suurendamine, et ookeanid oleksid turvalisemad, puhtamad ja kestlikult majandatud.
- (k) Küberturvalisuse, vastupanuvõimeliste digivõrkude, andmekaitse ja eraelu puutumatuse suutlikkuse suurendamise toetamine.

PARTNERLUS

7. Partnerlus

- (a) Riikide isevastutuse, partnerluse ja dialoogi edendamine, et saavutada arengukoostöö kõigis mõõtmetes suurem tõhusus (pöörates erilist tähelepanu vähim arenenud riikide ja konfliktist mõjutatud riikide spetsiifilistele probleemidele, samuti rohkem arenenud arengumaade spetsiifilistele üleminekuperioodi probleemidele).
- (b) Liidu ning kolmandate riikide ja piirkondlike organisatsioonide vahelise poliitilise, majandusliku, sotsiaalse, keskkonnaalase ja kultuurialase dialoogi süvendamine, ning kahepoolsete ja rahvusvaheliste kokkulepete rakendamise toetamine.
- (c) Heanaaberlike suhete, piirkondliku integratsiooni, parema ühenduvuse, koostöö ja dialoogi ergutamine.

- (d) Kodanikuühiskonna organisatsioonide, sealhulgas fondide tegutsemist soodustava keskkonna edendamine, tõhustades nende otstarbekat ja struktureeritud osalemist sisepoliitikas ning nende suutlikkust arengu- ja juhtimisvaldkonnas sõltumatult tegutseda. Kodanikuühiskonna organisatsioonidega uut moodi partnerluste tugevdamine, ELiga sisulise ja struktureeritud dialoogi edendamine ning kodanikuühiskonna organisatsioonidega koostöö tegemisel ELi riigipõhiste tegevuskavade tõhus kasutamine.
- (e) Koostöö kohalike ametiasutustega ning nende kui poliitikakujundajate ja otsustajate toetamine, et tõhustada kohalikku arengut ja valitsemist.
- (f) Kolmandate riikide kodanike tõhusam kaasamine, sealhulgas majandus-, kultuuri- ja avaliku diplomaatia abil.
- (g) Tööstusriikide ja rohkem arenenud arengumaade kaasamine kestliku arengu tegevuskava 2030 rakendamisse üleilmsete avalike hüvede ja probleemide, sealhulgas lõuna-lõuna suunalise ja kolmepoolse koostöö valdkonnas.
- (h) Piirkondliku integratsiooni ja tulemustele suunatud koostöö edendamine piirkondliku integratsiooni ning dialoogi toetamise kaudu.

B. Naabruspoliitika piirkonna jaoks iseloomulikud küsimused

- (a) Tõhustatud poliitilise koostöö edendamine.
- (b) Assotsieerimislepingute või muude kehtivate ja tulevaste lepingute ning ühiselt heakskiidetud tegevuskavade või nendega võrdväärsete dokumentide rakendamise toetamine.
- (c) Liidu ja partnerriikide ühiskondade vaheliste tihedamate partnerluste edendamine, sealhulgas inimestevaheliste kontaktide kaudu.
- (d) Piirkondliku koostöö edendamine, eelkõige idapartnerluse, Vahemere Liidu ja Euroopa naabruspoliitika ülese koostöö, samuti piiriülese koostöö raames.
- (e) Järkjärgulise integratsiooni poole püüdlemine liidu siseturul ning tõhusa sektoripõhise ja mitmeid sektoreid hõlmava koostöö arendamine, sh õigusaktide ühtlustamine liidu ja muude asjakohaste normidega ja nendele lähendamine ning parem juurdepääs turule, muu hulgas laiaulatuslike vabakaubanduspiirkondade kaudu, asjaomaste institutsioonide väljaarendamine ja investeeringud.

III LISA
TEEMAPROGRAMMIDE KOOSTÖÖVALDKONNAD

1. INIMÕIGUSI JA DEMOKRAATIAT KÄSITLEVAD KOOSTÖÖVALDKONNAD

- Demokraatia, õigusriigi, inimõiguste universaalsuse ja jagamatuse, inimväärikuse austamise, mittediskrimineerimise, võrdsuse ja solidaarsuse ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja ja rahvusvahelise õiguse põhimõtete austamise põhiväärtuste edendamise toetamine.
- Kodanikuühiskonnaga inimõiguste ja demokraatia küsimustes, sealhulgas tundlikel ja pakilistel teemadel koostöö ja partnerluste võimaldamine. Allpool esitatud eesmärkide saavutamiseks töötatakse kõigil tasanditel välja sidus ja terviklik strateegia.
- Inimõiguste ja põhivabaduste tagamine kõigi jaoks, panustades ühiskondadesse, kus valitsevad võrdsed võimalused, mittediskrimineerimine, tolerant, õiglus ja vastutus ning solidaarsus ja võrdsus. Kooskõlas universaalsuse, jagamatuse ja inimõiguste omavahelise seotuse põhimõtetega jälgitakse, edendatakse ja tõhustatakse inimõiguste ning põhivabaduste austamist ja järgimist. Programm hõlmab kodaniku-, poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi. Inimõigustega seotud probleemide lahendamiseks tugevdatakse kodanikuühiskonda ning kaitstakse inimõiguste kaitsjaid ning suurendatakse nende mõjuvõimu, muu hulgas seoses nende aheneva tegutsemisruumiga.
- Demokraatia arendamine, edendamine ja kaitsmine, hõlmates demokraatliku valitsemistava kõiki aspekte, sealhulgas demokraatliku pluralismi tugevdamine, kodanike osalemise parandamine ning usaldusväärse, kaasava ja läbipaistva valimisprotsessi toetamine. Demokraatia tugevdamiseks toetatakse demokraatliku süsteemi põhialuseid, nagu õigusriik, demokraatlikud normid ja väärtused, sõltumatu meedia, vastutusvõimelised ja kaasavad institutsioonid, sealhulgas erakonnad ja parlamendid, ning korrupsioonivastane võitlus. Valimisvaatlus täidab demokraatlike protsesside toetamisel tähtsat rolli. Selle taustal on ELi-poolne valimisvaatlus ning ka ELi valimisvaatlusmissioonide soovitude rakendamise jälgimine jätkuvalt programmi oluline osa.
- Tõhusa mitmepoolsuse ja strateegilise partnerluse edendamine, toetades rahvusvaheliste, piirkondlike ja riiklike raamistike suutlikkust edendada ja kaitsta inimõigusi, demokraatiat ja õigusriiki. Toetatakse strateegilisi partnerlusi, pöörates erilist tähelepanu ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroole, Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule ja asjaomastele piirkondlikele ja riiklikele inimõiguslastele mehhanismidele. Lisaks sellele edendatakse programmi abil eelkõige inimõiguste ja demokraatia üleilmse võrgustiku (Global Campus for Human Rights and Democracy) kaudu inimõiguste ja demokraatia alast haridust ning teadusuuringuid.

2. KODANIKUÜHISKONNA ORGANISATSOONE KÄSITLEVAD KOOSTÖÖVALDKONNAD

1. Kaasav, osalusel põhinev, tugev ja sõltumatu kodanikuühiskonna tegutsemisruum partnerriikides

- (a) Kodanike osalemist ja kodanikuühiskonna tegutsemist soodustava keskkonna loomine.
- (b) Kodanikuühiskonna organisatsioonide, sealhulgas fondide suurendamine, et nad saaksid tegutseda nii arengu- kui ka juhtimisvaldkonnas.
- (c) Partnerriikide kodanikuühiskonna võrgustike, platvormide ja liitude suutlikkuse suurendamine.

2. Arengupoliitikat käsitlev dialoog kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja nende vahel

- (a) Muude mitut sidusrühma hõlmavate dialoogifoorumite edendamine, sealhulgas kodanike, kodanikuühiskonna organisatsioonide, kohalike ametiasutuste, liikmesriikide, partnerriikide ja muude oluliste sidusrühmade vaheline suhtlus.
- (b) Kodanikuühiskonna osalejate vahel koostöö ja kogemuste vahetamise võimaldamine.
- (c) ELiga sisulise ja pideva struktureeritud dialoogi ja partnerluse võimaldamine.

3. Euroopa kodanike teadlikkus ja teadmised arenguküsimustest ning nende lahendamises osalemine

- (a) Inimeste mõjuvõimu suurendamine, et neid rohkem kaasata.
- (b) Liidus, kandidaatriikides ning potentsiaalsetes kandidaatriikides partnerriikide kestliku ja kaasava arengu strateegiatele üldsuse aktiivse toetuse tagamine.

3. STABIILSUSE JA RAHU TAGAMISEGA SEOTUD KOOSTÖÖVALDKONNAD

1. Abi konfliktide ennetamiseks, rahu kindlustamiseks ja kriisiks valmisolekuks

Liit annab tehnilist ja rahalist abi, mille raames toetatakse meetmeid, mille eesmärk on partnerite suutlikkuse loomine ja suurendamine konfliktide ennetamiseks, rahu kindlustamiseks ning kriisieelsete ja -järgsete vajadustega tegelemiseks tihedas koostöös ÜRO ja muude rahvusvaheliste, piirkondlike ja allpiirkondlike organisatsioonide ning riiklike ja kodanikuühiskonna osapooltega, et toetada nende jõupingutusi peamiselt järgmistes valdkondades, sealhulgas erilise tähelepanuga naiste osalusele:

- (a) varajane hoiatamine ja konfliktiriski analüüs; usalduse suurendamine, vahendamine, dialoog ja lepitusmeetmed;
- (b) konflikti- ja katastroofijärgne taastumine;
- (c) rahu kindlustamise ja riigi ülesehitamise toetamise meetmed;
- (d) konfliktide ennetamine ja kriisidele reageerimine;
- (e) suutlikkuse suurendamine julgeoleku ja arengu toetamiseks.

2. Abi üleilmsete ja piirkonnaüleste ohtude ning tekkivate ohtudega tegelemisel

Liit annab tehnilist ja rahalist abi, mille raames toetatakse partnerite jõupingutusi ja liidu meetmeid üleilmsete ja piirkonnaüleste ohtude ning tekkivate ohtude lahendamisel peamiselt järgmistes valdkondades:

- (a) avaliku korra ning üksikisikute julgeoleku ja turvalisuse ohustamine, sealhulgas terrorism, vägivaldne äärmuslus, organiseeritud kuritegevus, küberkuritegevus, hübriidohud, salakaubavedu, ebaseaduslik kauplemine ja transiit;
- (b) avaliku ruumi, elutähtsa infrastruktuuri, küberjulgeoleku, rahvatervise või keskkonna stabiilsuse ohustamine; meresõidu turvalisuse ohustamine, kliimamuutuste mõjust tulenevad ohud.
- (c) keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalide või -ainetega seotud tahtlike, õnnetusest tingitud või looduslikku päritolu riskide ning käitiste või tootmisaladega seotud riskide maandamine;
- (d) suutlikkuse suurendamine julgeoleku ja arengu toetamiseks.

4. ÜLEILMSEID PROBLEEME KÄSITLEVAD KOOSTÖÖVALDKONNAD

A. INIMESED

1. Tervishoid

- (a) Tõhusa ja tervikliku tervishoiusüsteemi selliste põhiosade väljatöötamine, mida on kõige parem käsitleda riigiüleasel tasandil, et tagada võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele ning seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning sellega seonduvatele õigustele.
- (b) Selliste üleilmsete algatuste toetamine, mis võimaldavad saavutada üldise tervisekindlustuse, järgides lähenemisviisi, mille kohaselt tuleb tervist arvesse võtta kõikides poliitikavaldkondades, nii et oleks tagatud järjepidev hooldus, sealhulgas tervise edendamine, ennetusmeetmetest järelhoolduseni.
- (c) Üleilmse terviseohutuse tagamine järgmiste meetmete abil: nakkushaiguste uurimine ja tõrje, teadmiste ülekandmine toodeteks ja strateegiateks, millega võideldakse muutuva haiguskoormusega (mittenakkushaigused, alatoitluse kõik vormid ning keskkonnalased ohutegurid) ning kujundatakse maailmaturge, et parandada oluliste tervisetoodete ja tervishoiuteenuste kättesaadavust, eelkõige seksuaal- ja reproduktiivtervise puhul.

2. Haridus

- (a) Kaasava ja võrdsetel võimalustel põhineva kvaliteetse hariduse ning väljaõppega seotud ühiste jõupingutuste edendamine kõigil tasanditel, sealhulgas häda- ja kriisiolukordades.

- (b) Partnerluste ja liitude kaudu teadmiste, oskuste ja väärtuste parandamine, et edendada kodanikuaktiivsust ning tootlikku, kaasavat ja vastupanuvõimelist ühiskonda.
- (c) Selliste üleilmsete meetmete toetamine, millega vähendatakse ebavõrdsuse erinevaid avaldumisvorme, nagu tüdrukute/naiste ja poiste/meeste vahelised lõhed, tagamaks, et kõigil on võrdsed võimalused osaleda majandus- ja ühiskonnaelus.

3. Naised ja lapsed

- (a) Selliste üleilmsete jõupingutuste, partnerluste ja liitude juhtimine ning toetamine, mille eesmärk on kaotada naiste- ja tütarlastevastase vägivalla kõik vormid, see hõlmab füüsilist, psühholoogilist, seksuaalset, majanduslikku ja muud liiki vägivalda ning diskrimineerimist, sealhulgas tõrjutust, mida naised kogevad oma era- ja tööelu erinevates valdkondades.
- (b) Uute algatuste edendamine, et luua kolmandates riikides tugevam lastekaitseüsteem, tagades, et lapsed on vägivalla, väärkohtlemise ja hooletussejätmise eest alati kaitstud, edendades sealhulgas lastehoiuasutuste süsteemilt kogukonnapõhisele hoolekandestruktuurile üleminekut.

4. Ränne ja sundränne

- (a) ELi jätkuva juhtpositsiooni tagamine üleilmse rände tegevuskava kujundamisel ja sundränne juhtimisel selle kõigis mõõtmetes.
- (b) Üleilmsete ja piirkondadevaheliste poliitikadialoogide juhtimine ja toetamine, sealhulgas rännet ja sundrännet käsitlev teabevahetus ja koostöö.
- (c) Rände ja sundränne valdkonna rahvusvaheliste ja ELi kohustuste rakendamise toetamine, sealhulgas järelmeetmena üleilmsele rännet käsitlevale kokkuleppele ja üleilmsele pagulasi käsitlevale kokkuleppele.
- (d) Üleilmse tõendibaasi tõhustamine, sealhulgas rände/arengu omavahelise seoses kohta, ning selliste katseprojektide laadsete algatuste käivitamine, mis on suunatud rände ja sundränne valdkonnas uuenduslike operatiivsete lähenemisviiside väljatöötamisele.

5. Inimväärne töö, sotsiaalkaitse ja ebavõrdsus

- (a) Võrdsusele ja sotsiaalsele õiglusele toetava samba integreerimist käsitlevate üleilmsete tegevuskavade kujundamine ja algatuste toetamine kooskõlas Euroopa väärtustega.
- (b) Inimväärset tööd käsitleva üleilmse tegevuskava toetamine eelkõige üleilmsete väärtusahelate raames ning tööturuvajadustele vastava tõhusa tööhõivepoliitika kohta teadmiste laiendamine, sealhulgas kutseharidus ja -õpe ning elukestev õpe.
- (c) Selliste üldist sotsiaalkaitset käsitlevate üleilmsete algatuste toetamine, mis järgivad tõhususe, kestlikkuse ja võrdsuse põhimõtteid, sealhulgas ebavõrdsuse vähendamise ja sotsiaalse sidususe tagamise toetamine.
- (d) Üleilmse teadus- ja arendustegevuse jätkamine sotsiaalse innovatsiooni abil, millega edendatakse sotsiaalset kaasatust ning rahuldatakse ühiskonna kõige haavatavamate osade vajadused.

6. Kultuur

- (a) Kultuurilist mitmekesisust ja rahumeelsete kogukondadevaheliste suhete kujundamisel kultuuridevahelist dialoogi käsitlevate algatuste edendamine.
- (b) Kultuuri kui kestliku sotsiaal- ja majandusarengu edasiviija toetamine ning kultuuripärandit käsitleva koostöö tugevdamine.

B. PLANEET MAA

1. Tervisliku keskkonna tagamine ja kliimamuutustega võitlemine

- (a) Üleilmse kliima- ja keskkonnalase juhtimise tugevdamine, Pariisi kliimakokkulepe, Rio konventsioonide ja muude mitmepoolsete keskkonnalepingute rakendamine.
- (b) Liidu keskkonna- ja kliimapoliitika välismõõdme toetamine.
- (c) Keskkonna, kliimamuutuste ja katastroofiohu vähendamise seotud eesmärkide integreerimine strateegiasse, tegevuskavadesse ja investeringutesse paremate teadmiste ja täpsema teabe kaudu.
- (d) Kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise ning kliimamuutustele vastupanuvõimelise vähese heitega arengu edendamiseks rahvusvaheliste ja ELi algatuste rakendamine, sealhulgas riiklikult kindlaksmääratud panuse ja vähese heitega kliimamuutustele vastupanuvõime strateegiate rakendamise kaudu, katastroofiohu vähendamise edendamine, keskkonnaseisundi halvenemise ja bioloogilise mitmekesisuse hävimise peatamise suhtes meetmete võtmine, maismaa ja mere ökosüsteemide ja taastuvate loodusvarade (sealhulgas maa, vesi, ookeanid, kalavarud ja metsad) säilitamise ja kestliku kasutamise ning majandamise edendamine, metsade hävitamise, mulla degradatsiooni, ebaseadusliku raie ja looduslike liikidega kaubitsemise vastane võitlus, reostuse ärahoidmine ja tervisliku keskkonna tagamine, esilekerkivate kliima- ja keskkonnaprobleemide lahendamine, ressursitõhususe, kestliku tarbimise ja tootmise edendamine, kemikaalide ja jäätmete usaldusväärne majandamine ning vähese süsinikdioksiidiheitega, kliimamuutustele vastupanuvõimelisele rohelisele ja ringmajandusele ülemineku toetamine.

2. Säätav energia

- (a) Üleilmsete jõupingutuste, kohustuste, partnerluste ja liitude toetamine, sealhulgas üleminek säästvale energiale.
- (b) Partnerriikide valitsuste julgustamine, et nad viiksid läbi energiasektori poliitika ja turu reformi, mille abil luua soodne keskkond investeringutele, millega laiendatakse juurdepääsu taskukohastele, modernsetele, usaldusväärsetele ja kestlikele energiateenustele, mis keskenduvad jõuliselt taastuvenergiale ja energiatõhususele.
- (c) Selliste skaleeritavuse ja korratavuse potentsiaaliga rahaliselt jätkusuutlike ärimudelite uurimine, kindlakstegemine, üleilmne ühtlustamine ja toetamine, mille raames toodetakse uuenduslike teadusuuringute abil uuenduslikke ja digitaalseid tehnoloogiaid, millega tagatakse eelkõige detsentraliseeritud lähenemisviiside puhul suurem tõhusus, võimaldades energia kättesaadavust taastuvenergia abil, sealhulgas valdkondades, kus kohaliku turu võimsus on piiratud.

C. HEAOLU

1. Kestlik ja kaasav majanduskasv, inimväärased töökohad ning erasektori kaasamine

- (a) Kestlike erainvesteeringute edendamine uuenduslike rahastamismehhanismide ja riskijagamise kaudu.
- (b) Ettevõtluskeskkonna ja investeerimiskliima parandamine, tõhustatud avaliku ja erasektori vahelise dialoogi toetamine ning mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate suutlikkuse suurendamine.
- (c) Liidu kaubanduspoliitika ja kaubanduslepingute toetamine ja nende rakendamine, ning liidu äriühingute jaoks partnerriikide turgudele pääsu parandamine ning nende kaubandus-, investeerimis- ja ärivõimaluste suurendamine, kaotades tõkked turulepääsult ja investeeringutelt.
- (d) Majanduslikku mitmekesisust, lisandväärtust ja piirkondlikku integratsiooni ning kestlikku rohelist ja sinist majandust toetavate tõhusate meetmete edendamine.
- (e) Digitehnoloogiate kättesaadavuse toetamine sealhulgas rahastamisvõimaluste ja finantskaasamise edendamise kaudu.
- (f) Vähesse süsinikdioksiidiheitega, ressursitõhusa ja ringmajanduse tarbeks kestliku tarbimise ja tootmise ning uuenduslike tehnoloogiate ja tavade edendamine.

2. Toiduga ja toitumisalane kindlustatus

- (a) Toiduga ja toitumisalase kindlustatuse valdkonnas üleilmseid olulisi strateegilisi küsimusi ja raamistikke püstitavate rahvusvaheliste strateegiate, organisatsioonide, mehhanismide ja osalejate toetamine ja mõjutamine.
- (b) Nälja ja alatoitumuse kaotamise eesmärgil üleilmsete avalike hüvede parandamine sellised vahendid nagu toidukriise käsitlev üleilmne võrgustik (Global Network on Food Crises) suurendavad võimekust reageerida asjakohaselt toidu- ja toitumisega seotud kriisidele humanitaarabi, arengu ja rahu omavahelise seose kontekstis (ning seega aidata kasutusele võtta 3. samba vahendeid).
- (c) Üleilmsel tasandil kestliku põllumajanduse, kalanduse ja vesiviljeluse keskse rolli taaskinnitamine seoses toiduohutuse suurendamise, vaesuse kaotamise, töökohtade loomise, kliimamuutuste mõjude leevendamise ja nendega kohanemise ning vastupanuvõime ja tervislike ökosüsteemide loomisega.
- (d) Innovatsiooni võimaldamine rahvusvaheliste teadusuuringute kaudu ning üleilmsel tasandil teadmiste ja oskusteabe laiendamine eelkõige seoses kliimamuutustega kohanemise ja nende mõjude leevendamise, bioloogilise mitmekesisusega põllumajanduses, üleilmsete ja kaasavate väärtusahelate, toiduohutuse, vastutustundlike investeeringute, maa ning loodusvarade majandamisega.

D. KOOSTÖÖPROJEKTID

1. Kohalike ametiasutuste kui arenguvaldkonnas osalejate rolli suurendamine

- (a) Euroopa ja lõunapoolsete riikide kohalike ametiasutuste võrgustike, foorumite ja ühenduste suutlikkuse suurendamine, et tagada sisuline ja jätkuv poliitikadialoog

arenguvaldkonnas ning edendada demokraatlikku valitsemistava eelkõige kohaliku arengu suhtes territoriaalse lähenemisviisi rakendamise kaudu.

- (b) Euroopa kodanikega arenguküsimuste (teadlikkuse suurendamine, teadmiste jagamine, kaasamine) arutamise laiendamine, eelkõige seoses kestliku arengu eesmärkidega, sealhulgas liidus ning kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides.

- 2. **Kaasavate ühiskondade ja hea majandusjuhtimise edendamine, sealhulgas õiglane ja kaasav siseriiklike tulude kasutuselevõtmine, läbipaistev riigi rahanduse juhtimine ning tõhusad ja kaasavad avaliku sektori kulutused.**

IV LISA
KIIRREAGEERIMISTEGEVUST KÄSITLEVAD KOOSTÖÖVALDKONNAD

1. Tegevused, mis aitavad kiireloomulistes olukordades, kriisi tekkimisel, kriisi ajal ja järel kaasa stabiilsusele ja konfliktide ennetamisele

Artikli 4 lõike 4 punktis a osutatud kiirreageerimistegevus on loodud selleks, et liit saaks tõhusalt reageerida järgmistele erandlikele ja ettenägematutele olukordadele:

- (a) kiireloomuline olukord, kriisiolukord, tekkiv kriisiolukord või looduskatastroof,
- (b) olukord, mis ohustab demokraatiat, avalikku korda, inimõiguste ja põhivabaduste kaitset või üksikisikute, eelkõige ebastabiilsetes olukordades soopõhisest vägivallast ohustatud üksikisikute julgeolekut ja turvalisust,
- (c) olukord, mis ähvardab laieneda relvastatud konfliktiks või oluliselt destabiliseerida asjaomast kolmandat riiki või asjaomaseid kolmandaid riike.

2. Vastupanuvõimet tugevdavad ning humanitaarabi ja arengumeetmeid ühendavad tegevused

Artikli 4 lõike 4 punktis b osutatud kiirreageerimistegevuste eesmärk on vastupanuvõimet tõhusalt tugevdada ning selliseid humanitaarabi ja arengumeetmeid ühendada, mida ei ole võimalik geograafiliste ja temaatiliste programmide kaudu kiiresti rakendada.

Tegevus võivad hõlmata järgmist:

- (a) vastupanuvõime tugevdamine, toetades üksikisikuid, kogukondi, institutsioone ja riike, et need saaksid valmistada enda paremini ette poliitilisteks, majanduslikeks ning ühiskondlikeks kriisideks ja vapustusteks, loodus- või inimtegevusest tingitud katastroofideks, konfliktideks ja üleilmseteks ohtudeks ning et nad suudaksid need üle elada, nendega kohaneda ja neist kiiresti taastuda, suurendades sealhulgas riigi suutlikkust luua, säilitada või taastada tugeva surve all oma põhifunktsioone, samuti ühiskondade, kogukondade ja üksikisikute põhiline sotsiaalne ja poliitiline ühtekuuluvus, et juhtida võimalusi ja riske rahumeelsel ja stabiilsel viisil ning luua, säilitada või taastada suure surve all elatise teenimise võimalusi;
- (b) makromajanduslikku ebastabiilsust loovatest välistest vapustustest tulenevate lühiajaliste negatiivsete mõjude leevendamine, eesmärgiga kaitsta sotsiaal-majanduslikke reforme ja sotsiaal-majandusliku arengu ja vaesuse vähendamisele suunatud prioriteetseid avaliku sektori kulutusi;
- (c) lühiajaliste taastus- ja ülesehitustööde teostamine, et tagada loodus- või inimtegevusest tingitud katastroofide, konfliktide ja üleilmsete ohtude ohvrite minimaalne integreeritus ühiskonda ja majandusellu ning luua võimalikult ruttu tingimused arengu jätkumiseks asjaomaste riikide ja piirkondade seatud pikaajaliste eesmärkide kohaselt; see hõlmab loodus- või inimtegevusest tingitud katastroofide järgsest inimeste (pagulased, ümberasustatud isikud ja tagasipöördunud) ümberasustamisest tulenevate kiireloomuliste ja esmaste vajaduste rahuldamist, ning
- (d) riikide aitamine suurõnnetuste vältimise ja nendeks valmisoleku mehhanismide, sealhulgas ennustus- ja eelhoiatussüsteemide loomisel, et leevendada suurõnnetuste tagajärgi.

3. Välispoliitika vajadusi ja prioriteete käsitlevad tegevused

Artikli 4 lõike 4 punktis c sätestatud eesmärkide saavutamist toetavad kiirreageerimistegevused toetavad liidu välispoliitikat poliitilistes, majandus- ja julgeolekuküsimustes. Need võimaldavad liidul tegutseda kiireloomulise või olulise välispoliitilise huvi korral või kui tekib eesmärkide saavutamise võimalus, mis nõuab kiiret reageerimist ning mida on muude vahenditega keeruline saavutada.

Need tegevused võivad hõlmata järgmist:

- (a) liidu kahepoolsete, piirkondlike ja piirkondadevaheliste koostööstrateegiate toetamine, poliitikadialoogi edendamine ning ühiste lähenemisviiside ja meetmete väljatöötamine üleilmsete probleemide, sealhulgas rände- ja julgeolekuküsimuste lahendamiseks ning sellega seoses võimaluste ärakasutamine,
- (b) liidu kaubanduspoliitika ja kaubanduslepingute toetamine ja nende rakendamine ning majandusdiplomaatia ning äri- ja õigusloomealase koostöö kaudu liidu äriühingute, eelkõige VKEde partnerriikide turgudele pääsu parandamine ning nende kaubandus-, investeerimis- ja ärivõimaluste suurendamine, kaotades tõkked turulepääsult ja investeeringutelt,
- (c) liidu sisepoliitika välismõõtme rakendamises osalemine, näiteks muu hulgas sellistes valdkondades nagu keskkond, kliimamuutused, energia ning ookeanide majandamise ja juhtimisega seotud koostöö,
- (d) liidu ja selle rahvusvahelise rolli laialdase mõistmise ning nähtavuse edendamine strateegilise kommunikatsiooni, avaliku diplomaatia, inimestevaheliste kontaktide, hariduslase ja akadeemilise koostöö ja teavitustegevuse kaudu, et edendada liidu väärtusi ja huve.

Nende meetmetega rakendatakse innovaatilisi põhimõtteid või algatusi, mis vastavad praegustele või muutuvatele lühi- ja pikaajalistele vajadustele, võimalustele ja prioriteetidele, sealhulgas võimaldades luua teadmistebaasi geograafiliste või temaatiliste programmide tulevaste meetmete tarbeks. Meetmed keskenduvad liidu suhete ja dialoogide süvendamisele ning strateegilist huvi pakkuvate oluliste riikidega partnerluste ja liitude loomisele, see hõlmab eelkõige neid tärkava turumajandusega riike ja keskmiste tuludega riike, kes mängivad maailma asjades, üleilmses juhtimises, välispoliitikas, rahvusvahelises majanduselus ning mitmepoolsetel foorumitel üha tähtsamat rolli.

V LISA
VÄLISTEGEVUSE TAGATISEGA KAETUD EFSD+ TOIMINGUID KÄSITLEVAD
PRIORITEETSSED VALDKONNAD

Välisstegevuse tagatise alusel abikõlblikud EFSD+ toimingud on eelkõige suunatud järgmistele prioriteetsetele valdkondadele:

- (a) era- ja avaliku sektori arendamise rahastamine ja toetamine kooskõlas [finantsmääruse] artikli 209 lõikes 2 sätestatud tingimustega, keskendudes eelkõige kohalikele ettevõtjatele ning mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele, inimväärsede töökohtade loomise edendamisele, ning julgustades Euroopa ettevõtjate osalemist EFSD+ eesmärkide saavutamisel,
- (b) erasektori investeerimistakistuste kõrvaldamine, pakkudes rahastamisvahendeid, mis võivad olla nomineeritud asjaomase partnerrüügi kohalikus valuutas, sealhulgas esimese järjekoha kahju tagatise erasektori projektide tagatiste portfelledele, näiteks laenutagatised väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, taristuprojektide spetsiifiliste riskide ja muu riskikapitali tagatised;
- (c) erasektoripoolse rahastamise võimendamine, pöörates erilist tähelepanu mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning kõrvaldades kitsaskohti ja takistusi investeringute tegemisel;
- (d) sotsiaal-majandusliku keskkonna parandamise eesmärgil sotsiaal-majanduslike sektorite ja valdkondade ning nendega seotud avaliku ja erasektori taristu ning kestliku ühenduvuse tugevdamine, sealhulgas taastuv- ja säästev energia, veemajandus ja jäätmekäitlus, transport, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning keskkond, loodusvarade kestlik kasutamine, kestlik põllumajandus ja sinine majandus, sotsiaalne taristu, tervis ning inimkapital;
- (e) kliimameetmete ning keskkonnakaitse ja -juhtimise toetamine;
- (f) kestlikku arengut edendades ebaseadusliku rände spetsiifiliste algpõhjuste kõrvaldamise, transiidi- ja vastuvõtivate kogukondade vastupanuvõime suurendamise ning oma päritoluriiki tagasi pöörduvate rändajate kestliku taasintegreerimise soodustamise toetamine, pidades nõuetekohaselt silmas õigusriigi, hea valitsemistava ja inimõiguste tugevdamist.

VI LISA EFSD+ VALITSEMINE

1. EFSD+ struktuur

1. EFSD+ koosseisu kuuluvad piirkondlikud investeerimisplatvormid, mis on loodud liidu seniste välistegevuse segarahastute töömeetodite, menetluste ja struktuuride alusel ning mis võivad EFSD+ raames ühendada oma segarahastamistoimingud ja välistegevuse tagatisega kaetud toimingud.
2. EFSD+ valitsemise tagab komisjon.

2. EFSD+ strateegianõukogu

1. Komisjonile annab EFSD juhtimisel nõu strateegianõukogu, välja arvatud toimingute puhul, mis käsitlevad ELi laienemispoliitikat ning mida rahastatakse [IPA III] vahenditest, mille puhul tagatakse Lääne-Balkani investeerimisraamistiku alusel strateegilise nõukogu olemasolu.
2. Strateegianõukogu annab komisjonile EFSD+ raames nõu välistegevuse tagatise investeringute strateegiliste suuniste ja prioriteetide valdkonnas ning aitab viia need kooskõlla liidu välistegevuse, arengupoliitika ja Euroopa naabruspoliitika juhtpõhimõtete ja eesmärkidega ning käesoleva määruse artiklis 3 sätestatud eesmärkide ning artiklis 26 sätestatud EFSD+ eesmärgiga. Strateegianõukogu toetab komisjoni EFSD+ toetuseks antud välistegevuse tagatistega seotud üldiste investeerimiseesmärkide kindlaksmääramisel ning investeerimissuundade asjakohase ja mitmekesise geograafilise ja temaatilise kaetuse jälgimisel.
3. Strateegianõukogu peaks toetama üldist koordineerimist, täiendavust ja sidusust piirkondlike investeerimisplatvormide vahel, välisinvesteeringute kava kolme samba vahel, välisinvesteeringute kava ja muude jõupingutuste vahel, mida liit teeb rändeküsimustes ja tegevuskava 2030 rakendamisel, samuti muude käesolevas määruses sätestatud programmide vahel.
4. Strateegianõukogu koosneb komisjoni, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kõigi liikmesriikide ja Euroopa Investeerimispanka esindajatest. Euroopa Parlamendil on vaateleja staatus. Asjakohasel juhul võib vaateleja staatus anda rahastajatele, rahastamiskõlblikele lepingupartneritele, partnerriikidele, asjaomastele piirkondlikele organisatsioonidele ja muudele sidusrühmadele. Enne uue vaateleja lisamist tuleb konsulteerida strateegianõukoguga. Strateegianõukogu tegevust juhivad ühiselt komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja.
5. Strateegianõukogu kohtub vähemalt kaks korda aastas ja kui võimalik, võtab arvamusi vastu konsensuse alusel. Juhataja võib täiendavaid koosolekuid korraldada igal ajal, samuti võib täiendavaid koosolekuid korraldada ühe kolmandiku liikmete taotlusel. Kui konsensust ei saavutata, kohaldatakse hääleõigust, milles lepiti kokku strateegianõukogu esimesel koosolekul ja mis on sätestatud tema töökorras. Kõnealuse hääleõiguse puhul võetakse nõuetekohaselt arvesse rahastamisallikat. Töökorras sätestatakse vaatelejate rolli reguleeriv raamistik. Strateegianõukogu koosolekute päevakorrad ja protokollid avalikustatakse pärast nende vastuvõtmist.
6. Komisjon esitab strateegianõukogule kord aastas aruande EFSD+ rakendamisel tehtud edusammude kohta. Lääne-Balkani investeerimisraamistiku strateegianõukogu esitab eespool nimetatud aruandluse täiendamiseks kokkuvõtte laienemispiirkonnas tagatisvahendi rakendamisel tehtud edusammude kohta.

Strateegianõukogu korraldab asjaomaste sidusrühmadega EFSD+ strateegilise suunitluse ja rakendamise teemal korrapäraselt konsultatsioone.

7. Kahe strateegianõukogu olemasolu ei mõjuta vajadust ühe, ühtse EFSD+ riskijuhtimise raamistiku järele.

3. Piirkondlikud tegevjuhatused

Piirkondlike investeerimisplatvormide tegevjuhatused toetavad komisjoni rakendamistasandil piirkondlike ja valdkondlike investeerimiseesmärkide ning piirkondlike, valdkondlike ja temaatiliste investeerimissuundade kindlaksmääramisel ning koostavad arvamusi segarahastamistoimingute ja EFSD+ toiminguid katva välistegevus tagatise kasutamise kohta.

VII LISA
VÕTMETÄHTSUSEGA TULEMUSLIKKUSE PÕHINÄITAJATE LOETELU

Kooskõlas kestliku arengu eesmärkidega kasutatakse liidu panuse hindamiseks nende erieesmärkide saavutamisel järgmist võtmetähtsusega tulemuslikkuse põhinäitajate loetelu.

- (1) Õigusriigi indeks
- (2) Allpool rahvusvahelist vaesuspiiri elava elanikkonna osakaal
- (3) Reproduktiivses eas naiste, murdeas tütarlaste ja alla 5aastaste laste arv, kelleni jõuab ELi rahastatavate toitumisprogrammide abi
- (4) ELi abiga täielikult immuniseeritud 1aastaste laste arv
- (5) ELi toetuse abil põhiharidust ja/või keskharidust ning väljaõpet omandavate õpilaste arv
- (6) ELi abiga vähendatud või välditud kasvuhoonegaaside heitkogused (CO₂-ekvivalentkilotonni)
- (7) ELi toetuse abil kaitstud ja/või kestlikult hallatud mere-, maismaa- ja mageveeökosüsteemide ala
- (8) Saavutatud investeeringute võimendus ja mitmekordistav mõju
- (9) Poliitiline stabiilsus ja vägivalla näitaja puudumine
- (10) Partnerriigi kaubandus-, investeerimis- ja ettevõtlustavadega seotud või ELi sisepoliitika välismõõdet edendavate protsesside arv, mida on mõjutatud

Kõik näitajad on vajaduse korral soo alusel liigitatud.